

МІСТЕЧКО В ДНІСТРОВСЬКОМУ КАНЬЙОНІ: ЗАЛІЩИКИ

Красвид Дністровського каньйону.
Заліщики

Костянтин Буркут
канд. філол. наук,
учений секретар
Відділення літератури, мови
та мистецтвознавства
НАН України,
м. Київ

Нині до Заліщиків ходить лише один поїзд із Києва. Він прибуває о пів на п'яту ранку, тому одноденну мандрівку до цього містечка зі столиці навряд чи можна назвати відпочинком. Проте райцентр Тернопільської області, безумовно, вартий уваги.

Історія Заліщиків давня й багата. Як зазначає *П.З. Гуцул*, перша згадка про Залісся датується 1469-м роком, а сучасну назву почали вживати від 1578-го (див. "Енциклопедія історії України" в 10 томах, т. 3, с. 242). Від часів польського панування тут залишився комплекс костелу Св. Станіслава (1763). Після першого поділу Польщі (1772) Заліщики відійшли до Австрії. У складі Австрії (від 1867 р. — Австро-Угорщини) містечко перебувало до 1914 р., щоправда з невеличкою перервою: у 1810—1815 рр. цей населений пункт знаходився під протекторатом Російської імперії.

Всі основні існуючі пам'ятки архітектури Заліщиків (окрім вже згаданого костельного комплексу) були зведені саме в австрійський (австро-угорський) період. До них належать палац баронів *Бруніцьких*, в приміщенні якого зараз міститься лікарня; гімназія (19 ст.), де працював літератор та педагог *О. Маковей*, адміністративний будинок (19 ст.), у якому в 1908 р. виступав видатний український новеліст *В. Стефаник*, колишня митниця (поч. 20 ст.).

До речі, остання зі згаданих будівель знаходиться перед мостом через Дністер, який є своєрідним кордоном між Тернопільською та Чернівецькою областями. В усій красі Заліщики можна побачити саме з Чернівецької області, перейшовши міст і піднявшись на крутий лісистий пагорб. Дивовижна панорама Дністра й міста з лихвою компенсує зусилля, витрачені на те, щоб її побачити.

Тутешні мешканці без особливого пієтету ставляться до своїх Заліщиків, говорячи: “Місто як місто...”, проте приємно вражають ввічливою увагою до туриста.

Якщо ви потрапили до цього районного центру Тернопільської області, не оминіть увагою місто Червоногород, якого немає на жодній із мап сучасної України. Воно розташоване в 27 км (за даними Вікіпедії) від Заліщиків, на околиці с. Нирків. Дістатися сюди громадським транспортом досить проблематично, але водії приватних автомобілів та вантажівок охоче допомагають мандрівникові досягти цього мальовничого куточка західного Поділля.

В каньйоні річки Джури височіють дві вежі, одна з яких напівзруйнована (в 2013 р. її частина відвалилася) та стіни старого костелу. Це залишки розкішної резиденції польських шляхтичів **Понінських**. Ще на початку 17 ст. магнати **Даниловичі** звели на місці дерев'яної фортеці кам'яний замок. Поряд із твердиною постав уже згаданий костел. Чергові власники Червоногорода — **Понінські** — перебудували замок у 1820-х роках. Будівлі їхньої резиденції сильно постраждали під час I та II Світових війн. Школярка з Ниркова, Яна, з гордістю показувала мені старе фото замкового комплексу, на якому видно, що дві башти колись з'єднувалися ошатною колонадою.

Збереглися також рештки усипальниці **Понінських**. Відомо, що надгробок дітей **Хелени Понінської** належить різцю геніального данця **Бертеля Торвальдсена** і нині експонується у галереї мистецтв Львова, яка носить ім'я свого колишнього директора **Бориса Возницького**. Саме **Б.Г. Возницький** відшукав і врятував товальдсенівський шедевр.

Неподалік від замкових руїн, до яких можна потрапити через територію дитячого оздоровчого табору “Ромашка”, знаходиться природне диво України — Джуринський (або Червоногородський) водоспад. Його вважають найвищим рівнинним водоспадом нашої держави. Нижче від Джуринського водоспаду розташовані, як розповіли мені Яна та її дідусь Микола, водоспад Дівочі сльози і печера пустельника.

До цих, вартих уваги, місць я не дістався через брак часу, проте, якщо трапиться ще нагода побувати в цьому краї чарівної природи та гостинних людей, я неодмінно нею скористаюся. ■

Фрагмент палацу баронів Бруницьких

Руїни замку Понінських

Автор фотографій — К. Буркут

Джуринський водоспад

